

HORIZONT 2020/14

Migrációkutató Intézet

Gönczi Róbert: Oroszország ambíciói Afrikában

Gönczi Róbert: Oroszország ambíciói

Afrikában

1. BEVEZETÉS

2018 júliusában meggyilkoltak három orosz tényfeltáró-oknyomozó újságírókat a Közép-afrikai Köztársaságban.¹ Az újságírók a kontinens szívében működő orosz magánhadseregek, így például a Wagner-csoport és a Patriot után nyomoztak. Azt igyekeztek feltárni, hogy a katonai módszerekkel foglalkozó magáncégek vajon állami ügyek miatt vannak jelen az országban, vagy egyszerűen megrendelésre jöttek, személyes célokat kiszolgálva. Míg utóbbi tűnik kézenfekvőbbnek – Moszkva is ezt állítja –, előbbi sem elképzelhetetlen. Oroszország évtizedeken át másodlagos szerepet játszott az erőforrásokban gazdag kontinensen, érdeklődését a régió iránt nemrég nyerte vissza, ráadásul a magánhadseregek üzemeltetése egy effektív és költséghatékony módja a visszatérésnek. Megállapítható, hogy Oroszország az utóbbi időkben növelte befolyását Afrikában. Ennek elsősorban gazdasági és politikai vonzata van (az orosz kereskedelem afrikai országokkal 2015-ben még csak az évi 3,4 milliárd, 2016-ban viszont már a 14,5 milliárd dollárt is elérte),² azonban van egy katonai aspektusa is, ugyanis Oroszország különféle – zömében hivatalosan meg nem erősített – sajtóinformációk szerint katonai bázis megnyitását fontolgatja Berberában (a *de facto* állam Szomáliföld területén), Eritreában,³ illetve továbbra is rendelkezik egy kiképzőközponttal a Közép-afrikai Köztársaság területén.⁴

2. ELŐZMÉNYEK: A HIDEGHÁBORÚ HAGYATÉKA

Moszkva számára Afrika a hidegháború idején a Nyugat elleni ideológiai harc frontvonala volt, célja pedig a dekolonizáció által függetlenné vált államok gyors szovjetizációja. A kontinensért

¹ SUKHANKIN 2018a.

² TASS 2017.

³ UNIAN 2020.

⁴ SUKHANKIN 2019a.

ABSZTRAKT

Az Afrikáért folyó „új versenyben” feltűnt egy klasszikus figura is az utóbbi tíz évben: a hidegháborúban még Szovjetunió néven versenyző Oroszország. A kontinensre riválsaival szemben alapvetően lényegesen kevesebbet költő nagyhatalom merőben más stratégiát követ: a fegyver- és magánhadsereg-kereskedelem rögzös útját választotta. Az eddig sikeresnek bizonyuló modell rávilágított, hogy nem feltétlenül milliárdos beruházásokkal lehet az afrikai kormányzatokat nagyhatalmi érdekek mellé állítani, hanem egy egyszerű habitusváltással is. Kutatásom megpróbál rávilágítani az orosz stratégia erősségeire, gyengeségeire, összehasonlítja azt másokéval és megpróbál választ adni, hogy hosszútávon is sikeres lehet-e az.

folytatott szovjet-amerikai versenyt hívhatjuk „második versenyfutásként Afrikáért”. A szovjet vezetés éppen ezért előszeretettel támogatta az afrikai „felszabadító mozgalmakat”, így például az angolait, a mozambikait, a namíbiait, a rodéziait (zimbabweit) és a dél-afrikait is. A versengésnek, különösen a szovjet ideológiák betörésének számos negatív következménye lett, így például az etióp (1974-1991) és az angolai (1975-2002) polgárháború is. A kommunista afrikai szatellitállamok fenntartására és támogatására csillagászati összegek folytak el Moszkva büdzséjéből, és sokáig reális félelem volt, hogy Moszkva „elnyeli” a szubszaharai Afrikát.⁵

1991-ben a Szovjetunió széthullásával végül Moszkva kénytelen volt kivonulni Afrikából, ami egyben a legtöbb afrikai kommunista rezsim bukását is előrevetítette. Oroszország csak az új évezred elején kezdett ismét érdemben visszatérni a kontinensre. A növekvő volumenű orosz befektetés egyértelművé tette: ideológiaexport helyett Moszkva immáron a profit elérését tartja szem előtt. Oroszország először (újra) megjelent Angolában, majd Namíbiában, Mozambikban, Zimbabwéban, Etiópiában, később pedig az egész kontinensen.

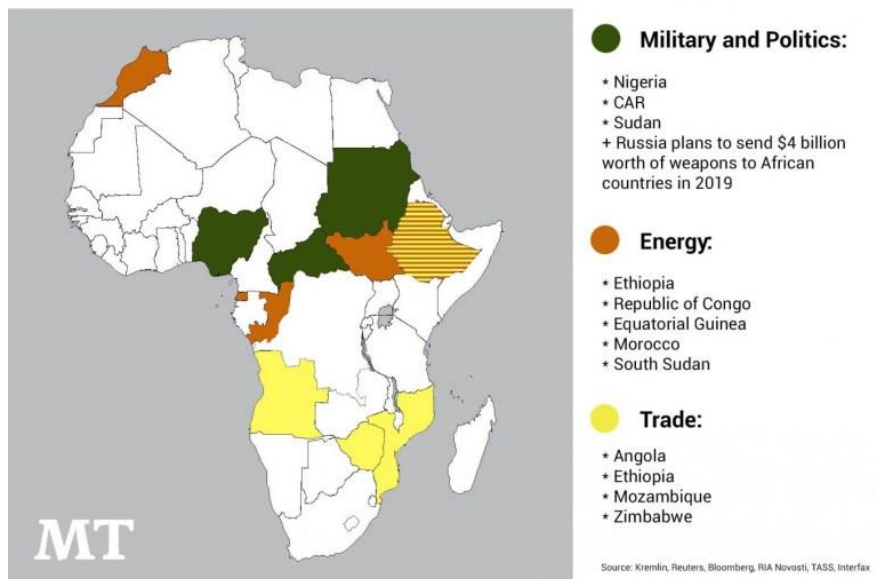
3. OROSZORSZÁG ERŐSSÉGE

De mi Oroszország erőssége, amivel szimpatikus tárgyalópartnerré válik az afrikai kormányzatok számára? Moszkvát elsősorban a maximális profitorientáltság teszi vonzóvá. A Kremlt alapvetően nem zavarja az emberi jogok esetleges sérelme a helyi szereplők részéről, és könnyebben együtt tud működni autoriter vezetőkkel. Ennek a habitusnak köszönhetően ápol kiemelten jó kapcsolatot Banguival, Kartúmmal, Kinshasával és Gitegával is. Oroszország emellett ráértett arra is, hogyan lehet a helyi történelmi sérelmeket Nyugat-ellenes érzelmekké átalakítani. Ennek mentén jártak el Angolában, Etiópiában és Mozambikban is.

---

⁵ WALKER 1978, 9.

Russia's New Deals in Africa

1. ábra Oroszország főbb afrikai projektjei típus szerint⁶

2012-ben Putyin kijelentette, hogy támogatja a katonai magánvállalatok (PMC) létrehozását, ám hozzátette, azok működtetése Oroszországon belül továbbra is illegális.⁷ Épp ennek köszönhetően a PMC-k Moszkva külpolitikájának váltak az elengedhetetlen eszközévé (ahogyan ezt tapasztalhattunk Ukrajnában, ami voltaképp ezen új típusú politikának volt a kísérleti terepe, illetve Szíriában is). Részben ezen nem afrikai konfliktusok eredményezték azt a sikerélményt, amelyből Oroszország erőt tudott meríteni ahhoz, hogy egyfajta „oldalba támadó stratégiával” bizonyítsa be rátermettségét Afrikában, illetve azt, hogy vannak szövetségesei Európán kívül is.⁸

Mindemellett a magánhadseregek működtetése tökéletes eszköz is az orosz kormány számára, hiszen ezzel minden expanzivitásukra vonatkozó vádat vissza tudnak utasítani arra hivatkozva, hogy ezek magáncégek akciói.⁹ A PMC-k által alkalmazott aszimmetrikus stratégia a korlátozott katonai konfrontációra, az állami kényszerítőrendszer segítségére és a gazdasági célok elérésére való törekvésre épül.¹⁰ Jelenleg legalább négy afrikai országban találunk orosz PMC-ket: Szudánban, a Közép-afrikai Köztársaságban, Burundiban és Líbiában.

⁶ THE EXCHANGE 2019.

⁷ RIA NOVOSZTYI 2012.

⁸ BRATERSZKIJ 2018.

⁹ SUKHANKIN 2018b.

¹⁰ SUKHANKIN 2017.

4. AFRIKAI ORSZÁGOK, OROSZ MAGÁNHADSEREGEK

Az orosz PMC-k legnagyobb importőre sokáig az Omar al-Basír elnök vezette Szudán volt.¹¹ Kartúm hosszú időn át elszigetelte magát a nyugati hatalmaktól diktatórikus politikai rendszere miatt. Az ország ugyanakkor gazdag természeti erőforrásokban és hét nemzetközi határa van, így Moszkva felfigyelt rá.¹² Al-Basír azonban 2019-ben kénytelen volt lemondani hatalmáról, mely alapvetően átrendezte az oroszok helyi politikáját, ám végül nem érintette többek között a magánhadseregek kérdését sem. Szudán al-Basír irányítása alatt a darfúri konfliktus idején vált kifejezetten oroszbaráttá. Ennek oka az volt, hogy Kartúm az erőforrásokért cserébe mindig számíthatott Moszkva támogatására az ENSZ-ben. 2017-ben Szudán fegyverbeszerzéseinek közel fele már Oroszországból érkezett, mellyel a kelet-afrikai állam vált a második legnagyobb fegyverimportőrré a kontinensen.¹³ Szintén 2017-ben az orosz M Invest bányászati vállalat ki-termelési engedélyt kapott a szudáni aranylelőhelyeken.¹⁴ Megkockáztatható, hogy al-Basír hatalmának utolsó hónapjaiban még a korábbinál is oroszbarátabbá vált, hiszen saját magánhadsereget rendelt a nagyhatalomtól,¹⁵ melynek feladata sajtóinformációk szerint az ő személyes védelme volt. Szudánban a mai napig több orosz PMC is megtalálható, köztük a hírhedt Wagner-csoport is.¹⁶ 2019 áprilisában, al-Basír bukása után Moszkva gyorsan átpártolt az Átmeneti Katonai Tanácshoz (TMC). Ugyanakkor Oroszország a szudáni hadsereg folyamatos támogatása mellett a demokratikus intézmények fejlesztésére is komoly pénzeket kezdett fordítani, hogy minden táborban kiépítse befolyását.¹⁷ Moszkva a legtöbb külső szereplőhöz hasonlóan úgy véli, hogy a szudáni stabilitás fenntartásának egyetlen eszköze az erős hadsereg.¹⁸

Az északkelet-afrikai ország bővelkedik erőforrásokban, azok közül is az egyik legjelentősebben, az olajban. Emellett Szudánnak jelentős a külföldi befektetés igénye, hiszen az országnak szerény az infrastruktúrája, továbbá stratégiai útvonalon fekszik a geostratégiai szempontból fontos Afrika Szarva irányába,¹⁹ kikötői hozzáféréssel a Vörös-tengerhez.²⁰ Oroszország emellett a szudáni nukleárisenergia-fejlesztésben is érdekelt.²¹

A másik ország, amelynek neve gyakran felmerül az orosz PMC-k kapcsán, a Közép-afrikai Köztársaság. Faustin-Archange Touadéré elnök (akinek személyes védelmét a Wagner-csoport biztosítja) megerősítette, hogy orosz „kiképzőtisztek” érkeztek országa területére a két ország

---

¹¹ IVANOV 2018.

¹² CAFIERO 2020.

¹³ RAMANI 2019.

¹⁴ ELBAGIR, LISTER, SHUKLA 2019.

¹⁵ AKSZENOV ET AL 2018.

¹⁶ PONARS 2019, 1-6.

¹⁷ HABERLER 2019.

¹⁸ RAMANI 2019.

¹⁹ INAFRAN 2017.

²⁰ IVANOV 2018.

²¹ AYNEWS 2020.

által kötött hivatalos katonai együttműködési megállapodás értelmében,²² illetve a vezérkar munkáját is segítik orosz szakemberek.²³ A Közép-afrikai Köztársaság aranyban, gyémántban, olajban és urániumban gazdag ország, mely tökéletes terepet képez Oroszország számára.²⁴ A közép-afrikai ellenzék gyakran vádolja is a kormányt kivételezéssel. Számításuk szerint 2018 óta több mint 100 engedélyt biztosítottak orosz vállalkozóknak az arany-, valamint a gyémánt-szektorban anélkül, hogy egyeztettek volna a parlamenttel, megsértve ezzel az alkotmány 60. cikkét. Az igazán mély közép-afrikai-orosz együttműködés 2013-ban kezdődött, amikor a Bangui felett hatalmat átvevő Séléka lázadók előtt az akkori elnök, Francois Bozizé Ngrébada az orosz nagykövetségre menekült. Az egykori elnök hálája jeléül Lobanov nagykövet segítségéért cserébe 2017-ben leszervezett egy találkozót Touadéra jelenlegi elnök és orosz befektetők között. Ezen lefektették a jövőbeni együttműködések alapját, melyet tovább mélyítettek a két ország vezetői a 2017-es szocsi találkozón.

Az orosz-közép-afrikai együttműködés első jeleként létrehozta egy orosz vezetésű bányászati vállalatot a köztársaságban, üzembe helyeztek egy légitámaszpontot Oudda régióban, valamint az orosz hadsereg tisztjei megkezdték közép-afrikai kollégáik kiképzését.²⁵ Bangui emellett szemt hunyt az orosz titkosszolgálatok beáramlása felett is. A közép-afrikai orosz ügyeket vezető két fő személy Viktor Tokmakov, az ügyvivő orosz alelnök, valamint Mikhail Bogdanov, az afrikai és közel-keleti külügyekért felelős miniszter-helyettes. Többek között az ő hathatós segítségüknek köszönhető, hogy a két vezető helyi orosz PMC, a Wagner-csoport és a Sewa Biztonsági Szervezet immáron az ouddain kívül két további (Ndelé, Birao) légitámaszponttal rendelkezik.²⁶

Kiválóan mutatja az oroszok közép-afrikai befolyását az az eset, amikor 2018-ban a bangui parlament akkori elnöke, Karim Meckassoua a bányászati engedélyek átláthatatlansága ellen tüntetett, mire az állam perbe fogta és kilakoltatta.²⁷

---

²² KELLY 2018.

²³ RAMBLER NOVOSZTYI 2018.

²⁴ OLIVIER 2019.

²⁵ Uo.

²⁶ Uo.

²⁷ Uo.

2. ábra A közép-afrikai-orosz kapcsolatokat népszerűsítő plakát Bangui belvárosában²⁸

Burundiban egész más a helyzet. Az országban jelen van a Wagner-csoport és a Patriot is, előbbi katonai, utóbbi pedig rendészeti feladatokat végez.²⁹ Egy egészen új modell kikísérletezését tapasztalhatjuk itt, melyben Oroszország magánhadseregei által kívánja segíteni az ország közszolgálati feladatainak ellátását. Egy 2019-es Telekanal Dozhd interjújában egy meg nem nevezett védelmi minisztériumi alkalmazott úgy nyilatkozott, a Burundiban állomásozó PMC-k pusztán egy orosz katonai bázis építésének felügyeletében segédkeznek.³⁰ A tisztviselő szerint a Patriot elnevezésű PMC-t egyszerre többen finanszírozzák, így a Külügyminisztérium, a légvédelmi erők és az orosz titkosszolgálat is.³¹

Végül pedig meg kell említenünk Líbiát, ahol sajtóinformációk szerint már 2019-től jelen vannak a Wagner-csoport fegyveresei.³² Putyin már 2000-ben megerősítette országa kapcsolatát Líbiával, majd 2008-ban találkozott is az akkori líbiai vezetővel, al-Kaddáfival. Egy bőkezű adósságtörlesztést követően (5 milliárd dollár) úgy tűnt, Bengázi kikötőjét is megnyithatja Moszkva számára. A 2011-től kezdődő líbiai polgárháború egy ideig aláásni látszott ezeket a törekvéseket. 2015-től azonban az ország keleti részét irányítása alatt tartó Kalífa Haftar következetesen Moszkvát kereste meg, hogy segítséget kérjen nemzetközi és hadügyi kérdésekben. Végül Putyin és Haftar megegyezése értelmében az orosz hadsereg rendszeresen adott tanácsot, az ENSZ-en belül diplomáciai támogatást, illetve nyomtatott bankjegyeket is a tobruki kormánynak energetikai befektetésekért, valamint kikötőhöz való hozzáféréstért cserébe.³³ A hadügyi tanácsadást szintén az orosz PMC-k biztosították, többek közt a Wagner-

²⁸ ECKEL 2019.

²⁹ JAPPAROVA 2018a.

³⁰ JAPPAROVA 2018b.

³¹ IRANZI 2019.

³² BORSCHCHEVSZKAJA 2020.

³³ BORSCHCHEVSZKAJA 2020.

csoport. Oroszország ugyanakkor több irányból közelíti meg Líbia kérdését, ugyanis mind a Szarrádsz-kormány, sőt még al-Kaddáfi fia, Szaif al-Iszlám támogatójaként is fellépnek időnként, ezen esetekben hevesen kritizálva Haftart és a katonai vezető módszereit. Moszkva ezzel a taktikával kívánja fenntartani regionális stratégiájának központi elemét, a meleg vizű tengeri kikötők megszerzését/megtartását, illetve befolyását a felekre és a politikai folyamatokra. A Líbiában tartózkodó orosz magánhadsereg jelentőségét pedig mi sem bizonyítja jobban, mint-hogy 2019 novemberében egy Moszkva támogatásával az országba került légvédelmi rendszer Tripoli környékén (szándékosan vagy véletlenül) lelőtt egy amerikai drónt.³⁴ Az a mai napig nem tisztázott, hogy az orosz légvédelmi rakéták kilövői maguk a PMC-k voltak, vagy Haftar líbiai fegyveresei. Moszkva líbiai érdekeltségének hátterére világít rá az is, hogy az észak-afrikai ország olajkitermelésének leállítása rendre olajáremelkedést eredményez, amely kedvező Oroszország számára.

Afrika egyes országai rászorulnak a könnyen elérhető segítségre, melyhez nem szükséges központi változtatásokat végrehajtani az ország működésében. Oroszország tökéletesen ráértett erre, és messzemenően ki is használja. Az orosz magánhadseregek száma és jelenléte az afrikai országokban folyamatosan nő, és a csoportok cserébe komoly koncessziókat szereznek a nyersanyagok bányászatában.³⁵ A fegyverkereskedelem is jelentős, Moszkva kiemelt partnerének minősül a polgárháború sújtotta Líbia, valamint Algéria, Egyiptom és az a Nigéria,³⁶ amely a Boko Haram dzsihadista csoport elleni harc érdekében még helikoptereket is vásárolt Oroszországtól.³⁷

5. KÍNAI MINTA OROSZ MÓDRA

2019. október 23-24-én Moszkva kínai mintára orosz-afrikai konferenciát hívott össze Szocsi-ban, ahova 54 afrikai ország képviselői látogattak el.³⁸ Ez volt a szovjet idők óta az első ilyen típusú találkozó.³⁹ Míg Oroszország nem tűnhet Afrika komoly partnerének a kontinensen éves szinten befektetett összesen 3 milliárd dollárjával, addig az orosz vezetés célzott fellépéssel komoly eredményeket ért el a földrészen. Ennek egyik eszköze az adósságkezelés volt. 1990-ben a különböző afrikai nemzetek összesen 17 milliárd dollárral tartoztak a Szovjetuniónak, mely idővel csak tovább nőtt.⁴⁰ 2019-ben azonban a szocsi csúcstalálkozón Putyin bejelentette, hogy összesen 20 milliárd dollár adósságot hajlandó elengedni befektetésekért cserébe. Moszkva ezzel lehetőségeit és a presztízsét is növelte a kontinensen.

---

³⁴ Uo.

³⁵ SUKHANKIN 2019b.

³⁶ KUIMOVA 2019.

³⁷ SANCHEZ & MORGAN 2019.

³⁸ CRISTIANI 2019.

³⁹ TASS 2019

⁴⁰ UNITED NATIONS PRESS 1996.

3. ábra A szocsi találkozó meghívott vendégei az orosz elnök társaságában⁴¹

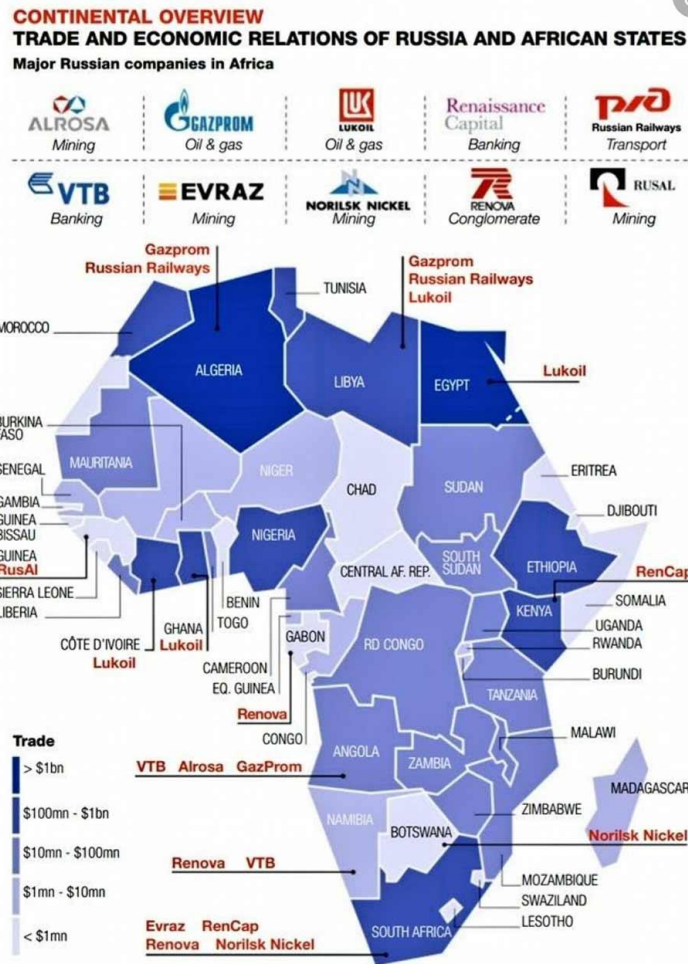
6. MOSZKVA ÉS PEKING – SE VELED SE NÉLKÜLED

Oroszország és Kína egyszerre kooperál és rivalizál egymással Afrikában. Míg az ENSZ-ben jellemzően együtt szavaznak, és 2019 során közös orosz-kínai-dél-afrikai tengeri hadgyakorlatot⁴² tartottak Fokváros mellett,⁴³ más területeken egymást is akadályozzák a terjeszkedésben. Kijelenthető, hogy a két ország közül továbbra is Kína a dominánsabb szereplő a kontinensen. Moszkva ugyanakkor a szovjet hagyományokra támaszkodva igyekszik a katonai és a fegyverpiacon felvenni a versenyt Pekinggel.

⁴¹ MINER & UGWE 2019.

⁴² ZHEN 2019.

⁴³ XINHUANET 2019a.

4. ábra Orosz olajvállalatok kiemelt projektjei Afrikában⁴⁴

Kína és – különösen – Oroszország azokban az országokban törekszik érdekszférája bővítésére, amelyekben a nyugati befolyás kisebb.

⁴⁴ DEVONSHIRE-ELLIS 2019.

7. SZOCSI PERSPEKTÍVÁI

A korábban már említett szocsi konferencia rávilágított arra, hogy alapvetően erősödnek az orosz-afrikai kapcsolatok. Ezt bizonyítja az is, hogy olyan jelentős politikusok jelentek meg a kaukázusi városban, mint Abdel Fattah el-Sisi (Egyiptom elnöke), Mohammed Ould Ghazouani (Mauritánia elnöke),⁴⁵ illetve a nemzetközileg elismert líbiai kormány feje, Fáiz asz-Szarráds.⁴⁶

Oroszország ezen a találkozón jelentős beruházásokról egyezett meg az afrikai országokkal, így pl. a marokkói Nador városa mellett felépítendő olajfinomítóról, amely napi 100 ezer hordó olaj feldolgozására lesz képes, de a Rosznyeft állami olajvállalat is aktív tárgyalásokat folytatott a terjeszkedéséről a konferencia alatt.⁴⁷ A vállalat megállapodott Egyiptommal,⁴⁸ Nigériával⁴⁹ és Mozambikkal⁵⁰ is, ahol központjai fognak nyílni. Emellett nemrég a Rosznyeft megállapodott a Kongói Demokratikus Köztársasággal is.⁵¹ A Lukoil is szerződést kötött Egyiptommal,⁵² Ghánával, Kamerunnal⁵³ és a Kongói Köztársasággal,⁵⁴ valamint a szaúdi Aramcoval együttműködésben jelen lesz Nigériában,⁵⁵ a szintén orosz Roszgeologijával pedig Egyenlítői-Guineában. A Lukoil a TMK-val is megállapodott⁵⁶ egy nyugat-afrikai olajvezeték lefektetésében, melyen már dolgoznak.⁵⁷ Moszkva a fegyverek mellett nukleáris energiával⁵⁸ is igyekszik kereskedni.⁵⁹ A Roszatom eddig tíz afrikai országgal kötött szerződést atomerőművek létesítéséről.⁶⁰

Ugyanakkor nem ezek jelentik Oroszország egyetlen módszerét arra, hogy a „hátrányos helyzetből induló” stratégiáját sikerre vigye.⁶¹ Mivel későn érkeztek a versenybe és nagyságrendileg nincs is annyi támogatójuk, mint például nyugati versenytársainak, a meglévő eszközök maximális kihasználása mellett igyekeznek minél jobb kapcsolatot ápolni az afrikai elittel, benyo-

---

⁴⁵ Annak ellenére, hogy a mauritániai politikus választási kampányában még a Nyugat támogatójaként lépett fel. (GHAMNI 2018.)

⁴⁶ IBRAHIM 2019.

⁴⁷ CRISTIANI 2019.

⁴⁸ AL-AWSAT 2019.

⁴⁹ ROSNEFT OIL COMPANY 2018.

⁵⁰ OZER 2018.

⁵¹ KATONA 2020.

⁵² LITVINA 2020.

⁵³ GUPTA & GRIFFIN 2019.

⁵⁴ LUKOIL OIL COMPANY 2019.

⁵⁵ INTERFAX 2019.

⁵⁶ KREML 2019.

⁵⁷ KATONA 2020.

⁵⁸ PRESS SERVICE OF TENEX 2018.

⁵⁹ ARIS 2019.

⁶⁰ THE MOSCOW TIMES 2019.

⁶¹ FALEG & SECRIERU 2020.

mulni azokba a résekbe, ahol versenyképesek politikai vagy gazdasági szinten, lecsapni a nemzetközi piacra lépő új államokra, terjeszkedni a médiában (a kormánybarát Sputnik hírportál több afrikai országban is nyitott irodákat).⁶²

Látható tehát, hogy Oroszország minden lehetőséget megragad, hogy érdekszféráját bővítse. Ugyanakkor sokak szerint Oroszország afrikai „kalandja” már a kezdetén zsákutcába ért.⁶³ Ennek oka, hogy a nagyhatalom nem rendelkezik annyi erőforrással, mint versenytársai, magas korrupciós kockázata miatt csak az autoriter államokkal tud sikeresen együttműködni, szinte kizárólag fegyverekkel kereskedik és főként a gazdasági okok, nem pedig geopolitikai célok motiválják.⁶⁴ Ráadásul többen inkább problémaként, semmint az egyes feszültségek, konfliktusok megoldásaként tekintenek a moszkvai tényérésre. Stephen Townsend tábornok, az Egyesült Államok Afrika Parancsnokságának parancsnoka szerint „az eskalálódó száheli helyzeten nem segít az orosz és a kínai terjeszkedés”.⁶⁵ Az orosz befektetések és politikai manőverek gyakran olyan rendszereket tartanak hatalmon, amelyek tovább mélyítik a már meglévő válságokat, ahogy az Líbiában vagy a Közép-afrikai Köztársaságban történik.⁶⁶

Az orosz PMC-k által támogatott Haftar tábornok offenzívája nagymértékben hozzájárulhatott ahhoz, hogy idén már 8 000 ember érkezett Olaszországba Líbiából, szemben a tavalyi év azonos időszakában regisztrált 3 000 fővel. Az Atlantic Council kutatója, Agnia Grigas politológus szerint Oroszország bevett célja azon országok gyengítése, melyekben jelen vannak magánhad-seregei. „Oroszország egyértelműen abba fektet energiát, hogy szándékosan manipulálja a menekült-áramlatokat, célja pedig az Európai Unió destabilizációja és politikai gyengítése” – fogalmazott.⁶⁷ Az újabb migrációs válságtól való félelem az Európai Unióban egyáltalán nem alaptalan. Líbia Európához való közelsége és „kapu-jellege” miatt különös jelentőséggel bír, amit jól mutat, hogy 2014 óta több mint 600 000 ember érkezett rajta keresztül Európába.

Grigas szavaival Emily Estelle, az American Enterprise Institute kutatója is egyetért. Szerinte Oroszország a háború fenntartásával Líbiában destabilizálni tudja Olaszországot, ezzel pedig a NATO teljes mediterrán térségét. Ennek oka pedig nem más, mint hogy így kevesebb figyelem hárul a kelet-európai NATO-területekre.⁶⁸ Ezzel szemben Oded Berkowitz, az izraeli hírszerzés korábbi elemzője szerint Oroszországnak egyenesen az a célja, hogy az amerikaiak és a

---

⁶² FALEG & SECRIERU 2020.

⁶³ BLANK 2020.

⁶⁴ STRONSKI 2019.

⁶⁵ UNITED STATES AFRICA COMMANDO 2020.

⁶⁶ THE LOCAL ITALY 2020.

⁶⁷ SHINKMAN 2019.

⁶⁸ SHINKMAN 2019.

NATO által hagyott „réseket” betömjük, ezzel dominanciát szerezzenek a mediterrán régió felett. Ennek oka nem más, mint saját katonai és kereskedelmi útvonalainak biztosítása.⁶⁹

8. SZUBSZAHARAI VONZALOM

Fontos megvizsgálni, hogy miért vonzó a szubszaharai országok számára Oroszország. Moszkva együttműködő és partneri hozzáállást tanúsít, amely szimpatikusabb azon afrikai vezetőknél, akik leereszkedőnek érzik a nyugatiak hozzáállását

5. ábra Oroszország aktuális afrikai partnerei⁷⁰

Moszkva jelenléte segít csökkenteni a függést más hatalmaktól, ráadásul a bevonásuk a fejlesztésekbe relatíve alacsony költséggel jár, amely tudatos stratégia az oroszok részéről. Így Oroszország voltaképp racionális választást jelent ezen államok számára.⁷¹ További pozitívuma Moszkvának az afrikai kormányzatok szemében, hogy nincsen koloniális múltja a kontinensen.

Oroszország azonban gyakran nem rendelkezik elegendő információval az afrikai társadalompolitika áttekintéséhez és megértéséhez. Sokszor előfordul, hogy a téves vagy hiányos értékelés

⁶⁹ SHINKMAN 2019.

⁷⁰ PRESS ISW 2019.

⁷¹ PROCOPIO 2019.

miatt „rossz lóra tesznek”, mint az történt például Madagaszkáron, ahol annak köszönhetően, hogy szinte végig a volt elnököt, Rajaonarimampianinát támogatták, majdnem elveszítették befolyásukat.⁷² Az oroszok végül az utolsó pillanatban átpártoltak Rajoelina elnökjelölthöz, aki később megnyerte a szavazást. Moszkva ráadásul sokszor elköveti ugyanazokat a hibákat, mint egykoron a szovjet vezetés: túl széles fronton terjeszkednek geopolitikai értelemben, megfelelő háttérű támogató erőforrások nélkül.

Fontos kiemelni, hogy szintén az oroszok gyengeségeként írható le a szerződések és a hivatalos kereskedelmi kapcsolatok hiánya partnerországokkal, melyek a nemzetközi kapcsolatokban mindig erősebbek, mint a pénzügyi tranzakciók. Az afrikai országok ráadásul jellemzően rendelkeznek megegyezésekkel az EU-val és az Egyesült Államokkal, azonban Oroszországgal nem.

9. MEGKORONÁZATLANUL - ÖSSZEFOGLALÁS

Oroszország a koronavírus kapcsán különleges lehetőséget kapott idén, hogy bebizonyítsa mennyire fontosak számára az afrikai kapcsolatok: a Kreml-közeli Ria Novosztyi hírcsatorna szerint 12 afrikai ország is segítséget kért Moszkvától.⁷³ Szemben azonban Kína gyakorlatával, Oroszország nem nyújtott egyből segítő kezet, helyette előbb az európai és dél-amerikai partnereknek küldtek szállítmányokat, így például Szerbiának, Fehéroroszországnak, Örményországnak és Ecuadornak.⁷⁴ Még Olaszország is hamarabb kapott orosz segélyeket, mint az afrikai partnerek.

Ennek oka részben a vírus miatt (is) megroppant olajpiac, mely súlyosan érintette az orosz gazdaságot, így a belpolitikai célok átmenetileg felülírták a külpolitikai megfontolásokat. Az olaszoknak nyújtott segítséggel Moszkva meg kívánta cáfolni az Európában több helyütt róla uralkodó „fenyegető agresszor” képét, és a megmentő szerepében igyekezett megjelenni, egyben erősítve nagyhatalmi státuszát is. Ráadásul mindezt Oroszország úgy vitte véghez, hogy a járvány őket sújtja az egyik legsúlyosabban a világon.⁷⁵ Mindeközben Kína, az Európai Unió, de még az Egyesült Államok is előbb segített a bajba jutott afrikai államokon, mint Moszkva. Ez komoly stratégiai hibának tűnik, vagyis úgy tűnik, hogy Oroszország megint a „rossz lóra tett”.⁷⁶

---

⁷² FALEG & SECRIERU 2020.

⁷³ RIA NOVOSZTYI 2020.

⁷⁴ TCHOUBAR 2020.

⁷⁵ Egyes források szerint az orosz segélycsomagok tartalma ráadásul legtöbbször elégtelen volt és hibás. (TCHOUBAR 2020.)

⁷⁶ LEBOVICH 2020.

Oroszországnak elemi érdeke, hogy jelen legyen az afrikai kontinensen, csak úgy, mint minden más nagyhatalomnak. Moszkva hamar rájött, hogy azon a kontinensen, ahol a geopolitikai fölényért évszázadok óta harcolnak különböző nagyhatalmak, nekik – a szovjet időket leszámítva – új versenyzőként kevés esélyük lesz. Jól találta el ugyanakkor a Kreml, hogy melyek azok az eszközök, amelyekkel mégis előnyt tud kovácsolni a fennálló hátrányból: félretéve a nyugati megközelítést (például az emberi jogok védelme kapcsán), az oroszok kizárólag a profit szempontokat helyezik előtérbe, így nem jelent nekik problémát fegyverekkel és PMC-kel kereskedni. Egyes afrikai vezetőknek, akik antidemokratikus úton kerültek vagy maradtak hatalomban, ez imponál, ráadásul az oroszok gyökeresen eltérő kommunikációt használnak, mint az EU tagállamai, az Egyesült Királyság vagy az USA. Ők a segítségnyújtás helyett a kereskedelemre törekednek, melynek köszönhetően ezek a vezetők sokszor elismerve érzik magukat, szemben a nemzetközi politikában általuk megszokott gyakori elutasítástól.

Az orosz fegyver- és PMC-kereskedelem nem sok jót hordoz az afrikaiak számára. Az oroszok, illetve a hozzájuk nagyon hasonló módszereket alkalmazó kínaiak kereskedelmi elképzelései nem segítik a demokratizálódást, sőt, legtöbbször a konfliktusok eskalálódását eredményezik. A velük kereskedő országok így általában instabilak maradnak (pl. Közép-afrikai Köztársaság, Szudán, Burundi), melynek súlyos következményei vannak a kivándorlásra és az Európába tartó migrációra is. Mindezek tükrében nem véletlen, hogy az Európai Unió, illetve a nyugati hatalmak alapvetően nem támogatják Moszkva ilyen típusú érdekérvényesítését és jelenlétét a fekete kontinensen.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- AKSZENOV, Pavel – BARABANOV, Ilja – NANALKOVA, Anasztaszija – SZOSINKOV, Andrej (2018): *Сирия, Африка, Украина. Куда и как "ЧБК Вагнера" вербует людей и где их номинирует*. 2018.11. Forrás: <https://www.bbc.com/russian/amp/features-46291929> (Megtekintve: 2020. 07. 15.)
- AL-AWSAT (2019): *Rosneft: Gas Production in Egypt Reaches 11.3 bcm*. 2019.08. Forrás: <https://english.aawsat.com/home/article/1857951/rosneft-gas-production-egypt-reaches-113-bcm> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- ARIS, Ben (2019): *Russia's Nuclear Power Exports Are Booming*. 2019.05. Forrás: <https://www.themoscowtimes.com/2019/05/09/russias-nuclear-power-exports-are-booming-a65533> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- AYNEWS (2020): *Russian Ambassador To Sudan Says Khartoum Interested In Military Cooperation With Moscow*. 2020.02. Forrás: <https://www.aynews-sd.com/russian-ambassador-to-sudan-says-khartoum-interested-in-military-cooperation-with-moscow/> (Megtekintve: 2020. 07. 15.)
- BLANK, Stephen (2020): *Facing Few Obstacles and Scant Pushback, Russia Keeps Advancing in Africa*. 2020.02. Forrás: <https://jamestown.org/program/facing-few-obstacles-and-scant-pushback-russia-keeps-advancing-in-africa/> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- BORSCHCHEVSZKAJA, Anna (2020): *Russia's Growing Interests in Libya*. 2020.01. Forrás: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/russias-growing-interests-in-libya> (Megtekintve: 2020. 07. 17.)
- BRATERSZKIJ, Alekszandr (2018): *Назад в СССР: что Россия делает в Африке*. 2018.03. Forrás: https://www.gazeta.ru/politics/2018/03/05_a_11672185.shtml (Megtekintve: 2020.06.20.)
- CAFIERO, Giorgio (2020): *Russia's influence deepens as Sudan remains ignored by western powers*. 2020.02. Forrás: <https://www.trtworld.com/opinion/russia-s-influence-deepens-as-sudan-remains-ignored-by-western-powers-33936> (Megtekintve: 2020.07.15.)
- CRISTIANI, Dario (2019): *Exploiting the Vacuums: Russia and North Africa in the Wake of the Sochi Summit*. 2019.11. Forrás: <https://jamestown.org/program/exploiting-the-vacuums-russia-and-north-africa-in-the-wake-of-the-sochi-summit/> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- DEVONSHIRE-ELLIS, Chris (2019): *Russia – Africa Continental Investment Opportunities & Potential Explained*. 2019.10. Forrás: <https://www.russia-briefing.com/news/russia-africa-continental-investment-opportunities-potential-explained.html/> (Megtekintve: 2020.06.20.)

- ECKEL, Mike (2019): *New Scrutiny For 'Putin's Chef' And Russian Mercenaries In Africa*. 2019.10. Forrás: <https://www.rferl.org/a/a-state-tv-slip-up-u-s-sanctions-a-french-children-s-video-new-scrutiny-for-putin-s-chef-and-russian-mercenaries-in-africa/30193717.html> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- ELBAGIR, Nima – LISTER, Tim – SHUKLA, Sebastian: *Sudan: CNN investigation alleges Russian company M-Invest drew up plan for deposed government to violently suppress demonstrations*. 2019.05. Forrás: <https://www.business-humanrights.org/en/sudan-cnn-investigation-alleges-russian-company-m-invest-drew-up-plan-for-deposed-government-to-violently-suppress-demonstrations> (Megtekintve: 2020. 07. 15.)
- FALEG, Giovanni – SECRIERU, Stanislav (2020): *Russia's Forays Into Sub-Saharan Africa*. 2020.03. Forrás: https://www.iss.europa.eu/content/russias-forays-sub-saharan-africa#_introduction (Megtekintve: 2020.06.20.)
- GHAMNI, Lamine (2018): *Mauritania appointments reflect jockeying for succession*. 2018.11. Forrás: <https://thearabweekly.com/mauritania-appointments-reflect-jockeying-succession> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- GUPTE, Eklavja – GRIFFIN, Rosemary (2019): *Analysis: Russia looks to Africa to broaden its global energy influence*. 2019.10. Forrás: <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/oil/102219-analysis-russia-looks-to-africa-to-broaden-its-global-energy-influence> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- HABERLER (2019): *Russia Welcomes Deal Between Sudan's Army, Opposition*. 2019.08. Forrás: <https://en.haberler.com/russia-welcomes-deal-between-sudan-s-army-1363195/> (Megtekintve: 2020. 07. 15.)
- IBRAHIM, Abdullah Ben (2019): *Russian official: GNA seeking military-technical cooperation agreements with Russia*. 2019.10. Forrás: <https://www.libyaobserver.ly/inbrief/russian-official-gna-seeking-military-technical-cooperation-agreements-russia> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- INTERFAX (2019): *Алекперов заявил о начале выхода "ЛУКОЙЛа" из саудовского проекта с Saudi Aramco*. 2019.10. Forrás: <https://www.interfax.ru/business/681422> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- IRANZI, Fabrice (2019): *Diplomacy: Russia interested in enhancing cooperation with Burundi*. 2019.11. Forrás: <https://regionweek.com/diplomacy-russia-interested-in-enhancing-cooperation-with-burundi/> (Megtekintve: 2020. 07. 15.)
- IVANOV, Andrej (2018): *Что Кремль и российские наёмники забыли в Судане*. 2018.07. Forrás: <https://news.ru/world/chto-kreml-i-ego-chvk-zabyli-v-sudane/> (Megtekintve: 2020.06.20.)

- JAPPAROVA, Lilja (2018a): *Как российские частные армии осваивают Африку*. 2018.07. Forrás: https://tvrain.ru/teleshov/reportazh/kak_rossijskie_chastnye_armii_osvaivajut_afriku-467582/ (Megtekintve: 2020.06.20.)
- JAPPAROVA, Lilja (2018b): *В Сирии начала воевать новая российская ЧВК*. 2018.07. Forrás: <https://tvrain.ru/news/patriot-467148/> (Megtekintve: 2020. 07. 15.)
- KATONA, Viktor (2020): *Russia Bets Big On The World's Least Explored Oil Frontier*. 2020.01. Forrás: <https://oilprice.com/Energy/Energy-General/Russia-Bets-Big-On-The-Worlds-Least-Explored-Oil-Frontier.html> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- KELLY, Fergus (2018): *Russia signs military cooperation pact with Central African Republic*. 2018.08. Forrás: <https://www.thedefensepost.com/2018/08/21/russia-central-african-republic-military-cooperation-pact-signed/> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- KREML (2019): *Talks with President of Republic of the Congo Denis Sassou-Nguesso*. 2019.05. Forrás: <http://en.kremlin.ru/events/president/news/60575> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- KUIMOVA, Alekszandra (2019): *Russia's Arms Exports to the MENA Region: Trends and Drivers*. 2019.04. Forrás: <https://www.euromesco.net/wp-content/uploads/2019/03/Brief95-Russia-Arms-transfer-to-the-MENA-region.pdf> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- LEBOVICH, Andrew (2020): *After covid: Resetting Europe-Africa relations for mutual benefit*. 2020.06. Forrás: https://www.ecfr.eu/article/commentary_after_covid_resetting_europe_africa_relations_for_mutual_benefit (Megtekintve: 2020.06.20.)
- LEVITSKY, Steven – WAY, Lucan A. (2010): *Competitive Authoritarianism: Hybrid Regimes after the Cold War*. Cambridge University Press, New York.
- LITVINA, Anna (2020): *African oil projects gaining appeal among Russian investors*. 2020.01. Forrás: <https://realnoevremya.com/articles/4138-african-oil-projects-gaining-appeal-among-russian-investors> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- LUKOIL OIL COMPANY (2019): *Lukoil Enters Hydrocarbon Production Project in the Republic of Congo*. 2019.06. Forrás: <https://www.lukoil.com/PressCenter/Pressreleases/Pressrelease?rid=340121> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- MINER, Louise – UGWE, Bridget (2019): *Russia and Africa: working towards a win-win partnership*. 2019.10. Forrás: <https://www.euronews.com/2019/10/30/russia-and-africa-working-towards-a-win-win-partnership> (Megtekintve: 2020.06.20.)

- OLIVIER, Mathieu (2019): *Russia's murky business dealings in the Central African Republic*. 2019.08. Forrás: <https://www.theafricareport.com/16511/russias-murky-business-dealings-in-the-central-african-republic/> (Megtekintve: 2020. 07. 15.)
- OZER, Enyigin (2018): *Россия начинает "большую игру" в Африке*. 2018.10. Forrás: https://www.ng.ru/kartblansh/2018-10-30/3_7343_kart.html (Megtekintve: 2020.06.20.)
- PONARS EURASIA (2019): *PONARS Eurasia Policy Memo No. 561*. In: Kimberley Marten (szerk.): *Into Africa: Prigozhin, Wagner, and the Russian Military*. PONARS Eurasia, Washington DC, 1-6.
- PRESS ISW (2019): *The Kremlin's Inroads After The Africa Summit*. 2019.11. Forrás: <http://www.understandingwar.org/backgroundunder/kremlins-inroads-after-africa-summit> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- PRESS SERVICE OF TENEX (2018): *TENEX concluded 16 new contracts in 2018*. 2018.12. Forrás: <https://www.rosatom.ru/en/press-centre/news/tenex-concluded-16-new-contracts-in-2018/> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- PROCOPIO, Maddalena (2019): *Why Russia Is Not like China in Africa*. 2019.11. Forrás: <https://www.ispionline.it/en/pubblicazione/why-russia-not-china-africa-24409> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- RAMANI, Samuel (2019): *Moscow's Hand in Sudan's Future*. 2019.07. Forrás: <https://carnegieendowment.org/sada/79488> (Megtekintve: 2020. 07. 15.)
- RAMBLER NOVOSZTYI (2018): *Что Россия делает в Центральной Африке*. 2018.08. Forrás: https://news.rambler.ru/other/40544489-chto-rossiya-delaet-v-tsentralnoy-afrike/?utm_source=news_media&utm_medium=localssearch&utm_campaign=self_promo&utm_content=news_media&utm_term=%D1%87%D0%B2%D0%BA&updated (Megtekintve: 2020.06.20.)
- RIA NOVOSZTYI (2012): *Путин поддержал идею создания в России частных военных компаний*. 2012.04. Forrás: <https://ria.ru/20120411/623227984.html> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- RIA NOVOSZTYI (2020): *МИД получил 12 запросов на российскую помощь из-за коронавируса*. 2020.04. Forrás: <https://ria.ru/20200428/1570688790.html> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- ROSNEFT OIL COMPANY (2018): *Rosneft and Oranto Petroleum Look Into Potential Cooperation in Africa*. 2018.05. Forrás: <https://www.rosneft.com/press/releases/item/191097/> (Megtekintve: 2020.06.20.)

- SANCHEZ, Wilder Alejandro– MORGAN, Scott (2019): *Arms Sales in Africa: A Buyer's Market*. 2019.12. Forrás: <https://www.geopoliticalmonitor.com/arms-sales-in-africa-a-buyers-market/> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- SHINKMAN, Paul D. (2019): *Russia Positioning Itself in Libya to Unleash Migrant Crisis Into Europe*. 2019.11. Forrás: <https://www.usnews.com/news/world-report/articles/2019-11-08/russia-positioning-itself-in-libya-to-unleash-migrant-crisis-into-europe> (Megtekintve: 2020. 07. 17.)
- SIMPSON, Mike (2020): *Cybercrime: Russian-speaking hacking group targeting banks in Africa*. 2020.01. Forrás: <https://www.thesouthafrican.com/technology/cybercrime-russian-speaking-hacking-group-targeting-banks-in-africa/> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- SUKHANKIN, Szergej (2017): *'Syrian Lessons' and Russia's 'Asymmetric Response' to the US*. 2017.09. Forrás: <https://jamestown.org/program/syrian-lessons-and-russias-asymmetric-response-to-the-us/> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- SUKHANKIN, Szergej (2018a): *Russia's hired guns in Africa*. 2018.11. Forrás: https://www.ecfr.eu/article/commentary_russias_hired_guns_in_africa (Megtekintve: 2020.06.20.)
- SUKHANKIN, Szergej (2018b): *'Continuing War by Other Means': The Case of Wagner, Russia's Premier Private Military Company in the Middle East*. 2018.07. Forrás: <https://jamestown.org/program/continuing-war-by-other-means-the-case-of-wagner-russias-premier-private-military-company-in-the-middle-east/> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- SUKHANKIN, Szergej (2019a): *The Kremlin's Game in the CAR: What Does the Façade Conceal?* 2019.01. Forrás: <https://jamestown.org/program/the-kremlins-game-in-the-car-what-does-the-facade-conceal/> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- SUKHANKIN, Szergej (2019b): *The Kremlin's Two-Pronged Approach in Africa Ahead of the Russia-Africa Summit*. 2019.10. Forrás: <https://jamestown.org/program/the-kremlins-two-pronged-approach-in-africa-ahead-of-the-russia-africa-summit/> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- SUKHANKIN, Szergej (2019c): *The Kremlin's Controversial 'Soft Power' in Africa (Part Two)*. 2019.12. Forrás: <https://jamestown.org/program/the-kremlins-controversial-soft-power-in-africa-part-two/> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- TASS (2017): *Африка: структурный подход к сотрудничеству в новой экономической реальности*. 2017.05. Forrás: <https://tass.ru/pmef-2017/articles/4291346> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- TASS (2019): *Russia ready to compete for cooperation with Africa*. 2019.11. Forrás: <https://tass.com/politics/1084143> (Megtekintve: 2020.06.20.)

- TCHOUBAR, Poline (2020): *Covid-19: A test for Russia's African ambitions*. 2020.04. Forrás: https://www.ecfr.eu/article/commentary_covid_19_a_test_for_russias_african_ambitions (Megtekintve: 2020.06.20.)
- THE EXCHANGE (2019): *Russia's First Ever Africa Summit: What You Need To Know*. 2019.10. Forrás: <https://theexchange.africa/africa/russias-first-ever-africa-summit-what-you-need-to-know/> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- THE LOCAL ITALY (2020): *Over 500 migrants reach Italy's Lampedusa in two days*. 2020.07. Forrás: <https://www.thelocal.it/20200711/over-500-migrants-reach-italys-lampedusa-in-two-days> (Megtekintve: 2020. 07. 17.)
- THE MOSCOW TIMES (2019): *Russia Spreads Influence in Africa Using Nuclear Power – Reports*. 2019.08. Forrás: <https://www.themoscowtimes.com/2019/08/29/russia-spreads-influence-in-africa-using-nuclear-power-reports-a67077> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- UNIAN (2020): *Russia to build military base in Somalia – media*. 2020.01. Forrás: <https://www.unian.info/world/10853384-russia-to-build-military-base-in-somalia-media.html> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- UNITED NATIONS PRESS (1996): *UNCTAD Analyses the Debt of Sub-Saharan African Countries to Non-OECD Official Creditors*. 1996.11. Forrás: <https://unctad.org/en/pages/PressReleaseArchive.aspx?ReferenceDocId=3737> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- UNITED STATES AFRICA COMMANDO (2020): *2020 Posture Statement to Congress*. 2020.03. Forrás: <https://www.africom.mil/about-the-command/2020-posture-statement-to-congress> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- VINOGRAD, Cassandra (2018): *There's a new battle for influence in Central Africa, and Russia appears to be winning*. 2018.05.31. Forrás: <https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2018/05/31/theres-a-new-battle-for-influence-in-central-africa-and-russia-appears-to-be-winning/> (Megtekintve: 2020.06.20.)
- WALKER, Walter (1978): *The Bear at the Back Door*. Foreign Affairs Publishing, Richmond.
- WILSON, Andrew (2005): *Virtual Politics: Faking Democracy in the Post-Soviet World*. Yale University Press, New Haven.
- XINHUANET (2019a): *S. African navy hosts Russia, China for maritime exercise*. 2019.11. Forrás: http://www.xinhuanet.com/english/2019-11/26/c_138582909.htm (Megtekintve: 2020.06.20.)

XINHUANET (2019b): *China, Central African Republic vow to deepen cooperation*. 2019.04. Forrás: http://www.xinhuanet.com/english/2019-04/26/c_138010216.htm (Megtekintve: 2020. 07. 19.)

ZHEN, Liu (2019): *China, Russia and South Africa team up for first joint naval drill*. 2019.11. Forrás: <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3039469/china-russia-and-south-africa-team-first-joint-naval-drill> (Megtekintve: 2020.06.20.)

ИНСТИТУТ АФРИКИ РУССКОЙ АКАДЕМИИ НАУК (2017): *Визит в Россию в контексте внешнеполитической стратегии президента Судана Омара аль-Башира*. 2017.11. Forrás: <https://www.inafran.ru/node/1524> (Megtekintve: 2020.06.20.)

HORIZONT

A Migrációkutató Intézet elektronikus kiadványsorozata

Kiadó: **Migrációkutató Intézet**

Szerkesztés és tördelés: Kóczán András, Tóth Klaudia

Lektorálta: Marsai Viktor, Janik Szabolcs

Borítókép forrása: Sergei Chirikov/Pool/AFP via Getty Images

A kiadó elérhetősége: H-1518 Budapest, Pf. 155

Tel.: +36 1 372 0191

E-mail: info@migraciokutato.hu

Az elemzés és annak következtetései kizárólag a szerző magánvéleményét tükrözik, és nem tekinthetők a Migrációkutató Intézet álláspontjának.

© Gönczi Róbert, 2020

© Migrációkutató Intézet, 2020

ISSN 2677-1780